

WANTROUWEN IN DE JEUGDHULP

MACHT EN HECHTING ALS REM OP SAMENWERKING

Inleiding

Tijdens mijn stage als contextbegeleider binnen vzw Steevliet groeide mijn interesse in hoe vertrouwen tot stand komt binnen de jeugdhulp. In het contact met jongeren tussen 0 en 16 jaar die geplaatst werden omwille van een verontrustende opvoedingssituatie, en met hun ouders of bredere context, merkte ik dat begeleiding vaak start in een sfeer van voorzichtigheid, wantrouwen en terughoudendheid. Vertrouwen bleek geen vanzelfsprekend beginpunt, maar iets wat gaandeweg vorm krijgt.

In gesprekken met ouders en jongeren werd duidelijk dat zij vaak al een uitgebreid traject binnen de jeugdhulp hadden doorlopen. Eerdere ervaringen met verschillende diensten, beslissingen en begeleidingstrajecten bleken mee te spelen in hoe zij de huidige ondersteuning benaderden, en waar het wantrouwen de hoofdrol nam. Tegelijk gebeurt deze begeleiding binnen een kader waarin hulpverleners werken vanuit professionele verantwoordelijkheden, verslaggeving en beslissingsmacht. Deze context roept vragen op over de positie van jongeren en ouders binnen het hulpverleningstraject.

De focus van dit artikel ligt op het verkennen van de spanning tussen machtsongelijkheid en vertrouwen binnen de jeugdhulp. Daarbij wordt specifiek gekeken naar de rol van onveilige hechting en hoe deze, in combinatie met een opgelegd begeleidingskader, kan bijdragen aan het ontstaan van wantrouwen. Het artikel richt zich op verschillende hulpvormen, met name leefgroepen, gezinshuizen en mobiele begeleiding.

Vanuit deze invalshoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal: Hoe zorgen machtsongelijkheid en onveilige hechting voor het ontstaan en verloop van wantrouwen tussen jongeren, hun context en sociaal werkers, en hoe verschilt dit in leefgroepen, gezinshuizen en mobiele begeleiding op micro-, meso- en macroniveau?

Om deze vraag te onderzoeken, werd gebruikgemaakt van een literatuurstudie en twee interviews. Eén interview werd afgenomen met een ouder die anoniem blijft, het andere was met Ineke Simillion, een hulpverlener van vzw Steevliet die actief is binnen mobiele begeleiding en gezinshuizen, en eerder ervaring had in een leefgroep context. Deze bronnen vormen samen de basis voor de verdere uitwerking van dit artikel.

Doorheen het schrijven van dit artikel heb ik niet alleen gebruikgemaakt van literatuur en interviewgegevens, maar ook van mijn eigen ervaringen, gedachten en professionele opvattingen, die ik ontwikkelde tijdens mijn stage in de jeugdhulp. Deze persoonlijke inzichten hebben mee richting gegeven aan de analyse en interpretatie van deze bevindingen.

(Loer, 2022) "Sorry voor het wachten."

Verduidelijking van de terminologie

Hechtingsproblematiek bij jongeren in de jeugdhulp

Sociaal werk vertrekt, volgens de definitie van de International Federation of Social Workers (IFSW), vanuit het versterken van mensen in kwetsbare situaties en het bevorderen van sociale relaties en welzijn (IFSW, 2014). Vanuit deze visie kijk ik als sociaal werker niet alleen naar gedrag, maar vooral naar de context, levensgeschiedenis en relationele noden van jongeren. Hechting is daarbij een belangrijk kader om gedrag en emoties van jongeren en ouders in de jeugdhulp te begrijpen.

Tijdens mijn stage bij VZW Steevliet, een open jeugdinstantie, merkte ik dat hechtingskwetsbaarheid duidelijk zichtbaar is in het dagelijks functioneren van jongeren. Jongeren zijn geplaatst vanuit een verontrustende thuissituatie, zoals verwaarlozing, onveiligheid of instabiele opvoedingsrelaties, waarbij de hechting al vóór de plaatsing onder druk stond (Simillion, persoonlijk interview, 2026). In deze context wordt de emotionele beschikbaarheid en betrouwbaarheid van opvoeders vaak in vraag gesteld, wat een gezonde hechtingsontwikkeling bemoeilijkt.

Dit uit zich in uiteenlopend gedrag: sommige jongeren houden afstand en lijken weinig nood te hebben aan begeleiding, terwijl anderen sterk op zoek zijn naar nabijheid en bevestiging, maar tegelijk snel boos of gekwetst reageren. Ook wisselend gedrag, contact zoeken en dit vervolgens afstoten, of heftig reageren op kleine veranderingen of begrenzingsen, komt vaak voor. Vanuit een sociaal-werkperspectief zie ik dit gedrag niet als onwil, maar als een overlevingsstrategie die is ontstaan uit voorgaande relaties die onvoorspelbaar of onveilig waren.

Dit sluit aan bij het concept onveilige hechting, waarbij jongeren onvoldoende vertrouwen hebben ontwikkeld in de beschikbaarheid en steun van belangrijke volwassenen. Onveilige hechting kan leiden tot moeilijkheden in emotieregulatie, relationeel functioneren, en het aangaan van duurzame vertrouwensrelaties (Gehechtheidrelaties | Richtlijn Problematische Gehechtheid, z.d.). Tijdens een interview bevestigde Ineke Simmilon van VZW Steevliet dat jongeren vaak sterk gekwetst toekomen in de leefgroep. De hechting liep bij velen al vóór de plaatsing moeizaam, en de plaatsing zelf kan deze kwetsbaarheid verder vergroten doordat jongeren opnieuw een relationele breuk ervaren.

Van Nevel & Loones van Opgroeien benadrukken ook dat jongeren in de jeugdhulp vaak instromen met bestaande relationele kwetsuren en dat het ontbreken van relationele continuïteit deze kan versterken (Van Nevel & Loones, z.d.). Voor mij als student sociaal werk betekent dit dat de focus ligt op het herstellen en versterken van relaties. Leefgroepen kunnen, ondanks de uitdagingen, een belangrijke rol spelen door jongeren relationele veiligheid te bieden. Door als hulpverlener voorspelbaar, consequent en emotioneel beschikbaar te zijn, kunnen jongeren stap voor stap opnieuw positieve relationele ervaringen opdoen. Hoewel vroege hechtingsbreuken niet ongedaan gemaakt kunnen worden, sluit hechtingssensitief en relatiegericht werken nauw aan bij de kernwaarden van sociaal werk en bij het versterken van de draagkracht van jongeren in de jeugdhulp.

Vertrouwen en wantrouwen

Hechting en vertrouwen zijn twee belangrijke elementen in de jeugdhulp die elkaar zinnen geven, en samenwerken. Vertrouwen is een fundamenteel element in de relatie tussen hulpverlener, jongeren, en ouders binnen de jeugdhulp. Het verwijst naar de verwachting dat hulpverleners handelen in het belang van cliënten en dat cliënten zich daardoor veilig genoeg voelen om zich open te stellen en hulp te aanvaarden (Heino et al., 2025). Voor jongeren met een onveilige hechting is vertrouwen echter geen vanzelfsprekend uitgangspunt. Vroege ervaringen van inconsistente of onveilige zorg leiden tot interne werkmodellen waarin anderen als onbetrouwbaar worden ervaren. In residentiële jeugdhulp, waar vaak sterk wordt ingezet op regels, afstand en controle, kan dit wantrouwen verder worden versterkt (Van Limbergen, 2016).

Deze vertrouwensbreuk wordt verdiept door machtsongelijkheid. De hulpverleners beschikken over dossierkennis, professionele expertise, beslissingsmacht, en hebben rapportageplicht tegenover de jeugdrechter. Daartegenover ervaren jongeren beperkte inspraak bij ingrijpende beslissingen, zoals plaatsing of begeleidingstrajecten. Voor jongeren met hechtingsproblemen bevestigt dit het gevoel weinig controle te hebben over hun eigen leven, wat leidt tot wantrouwen en hulpweigering (Van Limbergen, 2016). Zelf merkte ik ook op tijdens mijn stage dat ze vaak wel een stukje wantrouwen hebben, ze merken dat de jeugdrechter meer weet dan ze vermoeden. De jeugdrechter is dan ook nog eens strenger en beslist over hun traject. Hier voelen zowel ouders als jongeren machteloosheid. Ze vinden weinig motivering, en bovendien is er de mogelijkheid dat het vertrouwen op een spanningsveld komt te staan, doordat ze merken dat de rapportageplicht van de hulpverlener naar de jeugdrechter serieus wordt genomen. Waardoor het hulptraject met ouder en kind op de proef gesteld wordt. Ik merkte vooral op dat transparantie hier wel de hoofdrol in speelt. Transparantie naar ouder en de jongere zelf is een fundament om vertrouwen mee op te bouwen en te behouden. Tijdens mijn interview met Ineke stelde zij transparantie centraal. Ik vind dat transparantie een belangrijk gegeven is als sociaal werker, het geeft naar mijn gevoel weer wat het sociaal werk inhoudt, en wie we zijn als sociaal werker.

“Transparantie is geen extra stap in hulpverlening, maar de basis ervan.”

(Simillion, persoonlijk interview, 2026)

Wantrouwen neemt vaak toe wanneer jeugdhulp verweven raakt met justitiële actoren, zoals de politie of de jeugdrechter. Jongeren en ouders ervaren deze actoren doorgaans als controlerend en sanctionerend, eerder dan ondersteunend. Onderzoek toont aan dat negatieve ervaringen met politie, zoals controles of ondervragingen, bijdragen aan een algemeen wantrouwen tegenover autoriteiten, wat zich ook uitstrekt tot hulpverleners die met deze instanties samenwerken (Bataljong, 2024). Voor jongeren met een onveilige hechting versterken dergelijke ervaringen het idee dat macht en nabijheid onveilig zijn.

Bij ouders uit wantrouwen zich vaak op andere manieren. Ouders ervaren vooral de machtspositie van politie, SDJ en jeugdrechter als bedreigend, zeker wanneer beslissingen over hun kinderen worden genomen zonder duidelijke uitleg of inspraak van hun kant. De betrokkenheid van justitie wordt daardoor geassocieerd als strafrechtelijk in plaats van beschermend, wat het vertrouwen in de hulpverlening ernstig ondermijnt. Dit ouderlijk wantrouwen kan indirect ook het vertrouwen van de jongeren beïnvloeden, waardoor de hulpverleningsrelatie verder onder druk komt te staan. De meeste jongeren voelen hun ouders goed aan, uit ervaring merkte ik op dat als de ouder wantrouwig is, de jongere dat vaak ook is (Anonieme ouder, Persoonlijk interview, 2026). Ik zie het persoonlijk als een beschermende factor die de ouder meegeeft aan de jongeren. Als hulpverlener sta je voor een traject waarin vertrouwen en wantrouwen voortdurend meespelen en een echte uitdaging vormen om mee aan de slag te gaan. Niets mooier om mijn stage te kunnen afsluiten met een gezin dat ik leerde kennen met wantrouwen naar hulpverleners toe, maar mee te kunnen eindigen in vertrouwen.

Wantrouwen is iets heel delicaat, en vaak door een hele geschiedenis gevormd. Vertrouwen krijgen kost tijd, soms langer dan nodig. Maar het is zo veel waard om een wederzijdse vertrouwensband te krijgen van je cliënten. Het geeft jezelf als hulpverlener kracht, en positief perspectief. Ook gaf Ineke Simillion dit weer tijdens het interview:

“Wanneer jongeren wantrouwig zijn, vertelt dat vaak meer over wat ze hebben meegemaakt dan over wat er vandaag gebeurt.” (Simillion, persoonlijk interview, 2026)

Dit citaat leunt sterk aan bij mijn visie die ik tijdens mijn stage heb ontwikkeld, en die mij de kernopdracht gaf in mijn hulpverlening. We kijken naar de jongere en de ouders, maar we kijken vaak te snel naar hen. We moeten meer aandacht hebben voor het hele systeem rond het gezin, en dit actief ondersteunen. Dat betekent dat we ook kijken naar het verleden, en naar wat gezinnen tot dit punt heeft gebracht. Ik geloof dat hulpverlening soms vastloopt, omdat we te snel en te rechtlijnig naar gedrag kijken, in plaats van het volledige verhaal en de bredere context van het gezin mee te nemen.

Machtsongelijkheid in de jeugdhulp

Vertrouwen en wantrouwen worden beïnvloed door verschillende factoren. Wanneer vertrouwen onder druk komt te staan, speelt machtsongelijkheid vaak een belangrijke rol. Die machtsdynamiek bepaalt mee hoe snel vertrouwen kan omslaan in wantrouwen.

Binnen de jeugdhulp is macht onlosmakelijk verbonden met de professionele rol van de hulpverlener. Je handelt namens een organisatie en binnen een wettelijk kader, wat verantwoordelijkheden, maar ook invloed met zich meebrengt. Deze invloed uit zich niet alleen in formele beslissingen, maar ook in hoe gesprekken worden gevoerd, en hoe situaties worden geïnterpreteerd en vastgelegd in dossiers. Hoewel hulpverleners zich bewust zijn van hun machtspositie en hier zorgvuldig mee om proberen gaan, blijft macht onvermijdelijk aanwezig door de grote impact van beslissingen op kinderen en gezinnen (Saar-Heiman, 2022). Het is de omgang met deze machtspositie die enorm van belang is in de jeugdhulp. Het is het bespreekbaar maken van de machtspositie, en zoveel mogelijk de jongeren en ouders betrekken in het traject. De kracht en sterkte van de hulpverlener is om deze macht van je af te zetten en naast je te plaatsen. Door eerlijk te zijn en jezelf niet boven de cliënt te plaatsen, maar bewust naast hen te gaan staan, zet je jouw machtspositie letterlijk naast die van het gezin. Dat is ook wat de visie van het sociaal werk vraagt: werken vanuit gelijkwaardigheid, nabijheid en partnerschap. Toch merk ik in de praktijk dat niet elke hulpverlener deze houding opneemt. Sommigen kiezen er bewust of onbewust voor om tegenover de cliënt te gaan staan, met een wijzende vinger in plaats van een ondersteunende schouder. Dat handelen stel ik sterk in vraag, omdat het de machtsongelijkheid vergroot en het vertrouwen van jongeren en ouders ondermijnt.

Juist daarom is het essentieel dat we als hulpverleners blijven reflecteren op onze positie, onze houding, en de impact die deze heeft op het hulpverleningsproces. Hierdoor zet je je als hulpverlener op dezelfde lijn met de jongere en de ouders. Deze dynamiek heb ik geleerd door het omgaan met gezinnen en jongeren doorheen mijn stage. Het belang van op een lijn te zitten met jouw cliënten is waardevol voor het opbouwen van je traject.

Als er sprake is van machtsongelijkheid, noemen we dit ook wel machtsasymmetrie, het verwijst naar de structurele ongelijkheid in invloed tussen gezinnen en jeugdhulpverleners. Sociaal werkers opereren binnen een systeem met beslissingsmacht, terwijl gezinnen vaak afhankelijk zijn van de uitkomsten daarvan. Volgens Keddell (2023) wordt deze asymmetrie versterkt door verschillen in kennis, taal en toegang tot informatie. Ondanks het toenemende beleidsmatige belang van participatie, ervaren gezinnen in de praktijk dat hun stem niet altijd doorslaggevend is.

Machtsongelijkheid beïnvloedt ook de relatie tussen ouders en kinderen. Wanneer jeugdhulp betrokken raakt, kan het ouderlijk gezag onder druk komen te staan. Ouders voelen zich soms gecontroleerd, terwijl kinderen via de jeugdhulp een eigen stem krijgen. Hoewel dit het belang van het kind dient, kan het leiden tot spanningen en loyaliteitsconflicten binnen het gezin (Keddell, 2023).

Besluitvorming is sterk verbonden met rapportages, die richtinggevend zijn voor verdere hulpverlening en soms voor gerechtelijke beslissingen. Dit maakt verslaggeving tot een belangrijk machtsinstrument (Saar-Heiman, 2022). Daarbij ontstaat een spanningsveld tussen beroepsgeheim en rapportageplicht: wettelijk verplichte informatiedeling kan het vertrouwen van gezinnen onder druk zetten wanneer dit onvoldoende transparant gebeurt (Desmet et al., 2023).

Voor gezinnen leidt dit vaak tot het ervaren van controleverlies, wat samenwerking kan bemoeilijken en wantrouwen kan versterken (Heino et al., 2025). Dit vraagt van sociaal werkers voortdurende reflectie, heldere communicatie, en ruimte voor dialoog en gedeelde besluitvorming.

“Onze visie op de hulpverlening met jongeren en hun context vertrekt vanuit het streven naar continuïteit in het hulpverleningstraject. Daarbij staat steeds het belang en perspectief van de jongere centraal, opgebouwd vanuit een wederzijds vertrouwen en met respect voor het tempo van het hulpverleningsproces. We hechten veel belang aan eerwaardigheid in de hulpverleningsrelatie, met bijzondere aandacht voor inspraak en participatie van de jongere. Vanuit een verbindende werking, geïnspireerd door het contextueel gedachtengoed, vertrekken we vanuit de krachten en mogelijkheden van de jongere en zijn context. Permanente vraagverheldering gebeurt via dialoog met alle betrokken actoren. We zetten in op diepgerichte hulpverlening, waarbij het ontwikkelen van gezonde hechtingspatronen bij jongeren de basis vormt. Dit alles gebeurt binnen een gestructureerd en transparant hulpverleningskader.” (Missie en Visie - Steevliet, z.d.)

Machtsongelijkheid zit zeker in de jeugdhulp, of we het willen zien of niet. Het is er leren mee omgaan, en de ouders en jongeren mee betrekken in hun eigen traject. Tijdens mijn stage was het belangrijk om via de visie en missie van de cliënten te handelen. De visie en Missie van Steevliet heeft mijn professionele identiteit mee vorm gegeven. De ouders en de jongeren komen op de eerste plaats. Er is een transparante communicatie en verwachtingen worden duidelijk overlopen... Het traject wordt samen gestart. We werken samen, samen met de ouders én de jongeren, om aan hun doelen te werken.

Een visie waar ik persoonlijk achter sta, maar waarover ik uit ervaring kan melden, dat niet elke hulpverlener deze visie hanteert in de jeugdhulp. Het is een richting, een geloof, een mogelijkheid om mee aan de slag te gaan, die waardevol is in het traject om je gelijk te stellen, en die machtsongelijkheid bespreekbaar en vooral werkbaar maakt.

**“GEEN ENKELE
OUDER WIL DAT
ZIJN KIND NIET
THUIS IS. ALS WE
DAT VERGETEN,
VERLIEZEN WE DE
ESSENTIE VAN ONS
WERK.”**

(SIMILLION, PERSOONLIJK INTERVIEW, 2026)

Het belang van ouderschap en het werkbaar systeem tussen hulpverlener, ouder en jongeren.

Wat ik belangrijk vind in dit artikel, is om eens te kijken naar wat ouderschap is. Wat is ouderschap volgens Opgroeien, een agentschap die toch wel een bepaalde macht heeft tegenover gezinnen, ouders en jongeren. Welke betekenis geven zij aan ouderschap.

Binnen de Vlaamse context wordt ouderschap opgevat als een relationele en context gebonden praktijk, waarin zorg, verantwoordelijkheid en emotionele beschikbaarheid centraal staan. Ouderschap wordt beïnvloed door omgevingsfactoren zoals stress, armoede en sociale steun, en mag niet gereduceerd worden tot individuele competenties. Hulpverlening vertrekt daarom vanuit partnerschap met ouders, waarbij hun kennis en ervaring over het kind erkend worden (Opgroeien, 2024). Het is belangrijk om het ouderschap van de ouders zin te geven, en hen hierin te ondersteunen, en het maximaal te benutten. Het is niet te bedoeling om dit te minimaliseren. Het samenwerken met de context en deze ondersteunen is het belangrijkste aspect als contextbegeleider. Spijtig genoeg merk ik veel vooroordelen naar ouders toe, waardoor er wederzijds wantrouwen ontstaat en hun ouderschap minimaal wordt ondersteund. Het is belangrijk dat de hulpverlener zichzelf ook maximaal inzet, en met een open blik kijkt. Eerlijkheid is in de samenwerking tussen hulpverlener, jongeren en ouders, het allerbelangrijkste om samen te werken. Het is belangrijk om de ouders mee te nemen in het traject en hen een noodzakelijke speler te maken, want zij hebben de kennis, maar het zijn zij ook die er aan moeten werken, en tonen dat het beter kan.

De relationele veiligheid in een werkbaar systeem verwijst naar de mate waarin ouders en kinderen zich gehoord en gerespecteerd voelen, en zich veilig voelen binnen de hulpverleningsrelatie. Vlaamse beleids- en praktijkdocumenten tonen aan dat relationele veiligheid een noodzakelijke voorwaarde is voor ouderparticipatie en duurzame verandering. Transparantie, gedeelde besluitvorming, en respect voor ouderlijke autonomie zijn hierbij cruciaal (Opgroeien, 2023).

De krachtlijnen van Opgroeien versterken dit door te benadrukken dat mensenrechten en kinderrechten het vertrekpunt vormen, dat gezinnen centraal staan, en dat lokale partners hun krachten moeten bundelen. Door samen te werken binnen de lokale context en zorgvuldig om te gaan met beroepsgeheim en gegevensdeling, ontstaat een ondersteunend netwerk dat gezinnen beter beschermt, hun keuzevrijheid vergroot en hun toegang tot rechten versterkt (Opgroeien, 2023).

“De verbinding tussen ouder en kind is cruciaal. Ze moeten elkaar opnieuw leren begrijpen, en dat vraagt tijd en context.” (Simillion, persoonlijk interview, 2026)

Contextuele factoren van hulpvormen

Wanneer we kijken naar het aanbod binnen de jeugdhulp, zien we dat de verschillende hulpvormen elk op hun eigen manier werken. Daarom wil ik me verder verdiepen in de structurele werking van leefgroepen, mobiele begeleiding en gezinshuizen. Ik geloof er sterk in dat deze drie vormen toch wel wat verschillen van werking, en de ene meer kan bieden dan de andere op vlak van vertrouwen en werking in de jeugdhulp. Ook verschilt de manier waarop de ouders en de jongeren in aanraking gekomen zijn met de jeugdhulp, en hoe deze een rol speelt in het wantrouwen.

Leefgroep: Een leefgroep is een vorm van residentiële jeugdhulp waarin jongeren tijdelijk samen wonen en begeleid worden binnen een gestructureerde pedagogische context. Volgens Jeugdhulp Vlaanderen biedt een leefgroep een veilig en voorspelbaar leefklimaat met vaste routines, duidelijke regels en gedeelde activiteiten. De werking wordt gedragen door een team van professionele begeleiders die instaan voor dagelijkse ondersteuning, emotionele nabijheid en ontwikkelingskansen. Contextbegeleiding vormt een essentieel onderdeel: begeleiders werken actief samen met ouders en het netwerk om verbinding te behouden en terugkeer of doorstroom te ondersteunen (Residentiële Jeugdhulp | Jeugdhulp, z.d.).

Gezinshuis: Een gezinshuis is in Vlaanderen een kleinschalige vorm van residentiële jeugdhulp waarin kinderen en jongeren die tijdelijk niet thuis kunnen wonen, opgevangen worden in een gezinsomgeving met professionele begeleiding (Opgroeien, 2025). In een gezinshuis zorgen betaalde, professionele gezinshuisouders 24/7 voor ongeveer drie kinderen en bieden zij een positief en warm gezinsklimaat waarin dagelijkse structuur, steun en hechting centraal staan (Opgroeien, 2025).

Het doel is om jongeren zo thuis mogelijk te laten opgroeien, ook wanneer een gewoon pleeggezin geen passende oplossing is. Deze visie sluit aan bij het bredere kader van residentiële jeugdhulp, dat inzet op een zo normaal mogelijke leefomgeving voor jongeren die tijdelijk niet thuis kunnen wonen.

Daarnaast is contextbegeleiding een essentieel onderdeel: gezinshuisouders werken samen met ouders, scholen en hulpverleners om relaties te ondersteunen, gedeelde opvoedplannen op te stellen, en de sociale context van het kind actief te betrekken (Simillion, persoonlijk interview, 2026). Deze gezinsgerichte, familiekrachtige aanpak sluit aan bij het beleid van Opgroeien, dat sterk inzet op kleinschalige en gezinsgerichte verblijfszorg binnen de jeugdhulp

Mobiele contextbegeleiding: Mobiele contextbegeleiding is een vorm van ambulante jeugdhulp waarbij gezinnen ondersteund worden in hun eigen leefomgeving. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen opgelegde en vrijwillige contextbegeleiding. Opgelegde contextbegeleiding wordt beslist door de jeugdrechter via het OCJ, SDJ of het VK en duurt gemiddeld negen maanden. Deze begeleiding wordt vaak ingezet als laatste kans en werkt intensief met jongeren en ouders in de thuissituatie, onder meer aan de hand van de methodiek Signs of Safety en een contextbegeleidingsplan. Vrijwillige, of breedsporige contextbegeleiding vertrekt vanuit een hulpvraag vanuit het gezin zelf en bevindt zich vaak op het spanningsveld tussen ondersteunen, sturen en versterken van het netwerk (Simillion, persoonlijk interview, 2026).

Micro, Meso en Macro

Micro-niveau – hechting & individuele beleving

Hoe beïnvloedt onveilige hechting het vertrouwen en de ervaren machtsongelijkheid van jongeren binnen leefgroepen, gezinshuizen en mobiele begeleiding?

Vanuit een sociaal-werkperspectief is onveilige hechting geen individueel tekort, maar het resultaat van langdurige blootstelling aan onveilige en ongelijkwaardige contexten. Jongeren met onveilige hechting hebben vaak geleerd dat volwassenen en systemen niet voorspelbaar of betrouwbaar zijn, waardoor wantrouwen een begrijpelijke overlevingsstrategie wordt. Dit wantrouwen wordt binnen de jeugdhulp versterkt wanneer jongeren weinig inspraak ervaren in beslissingen die hen rechtstreeks aanbelangen, wat hun gevoel van machtsongelijkheid vergroot (Van Der Helm & Szymborska, 2011).

Sociaal werk vertrekt vanuit relationele gelijkwaardigheid en het versterken van autonomie. Ineke Simillion benadrukt dat hulpverleners een grote verantwoordelijkheid dragen in het doorbreken van wantrouwen door transparant te werken, gedrag in context te plaatsen en jongeren niet te reduceren tot hun hechtingsgeschiedenis (Simillion, persoonlijk interview, 2026). Dit sluit aan bij hedendaagse sociaal-werkbenaderingen die pleiten voor contextgericht en herstelgericht werken.

In leefgroepen ervaren jongeren met onveilige hechting vaak meer afstand door wisselende begeleiders en uniforme regels, wat de relationele veiligheid onder druk zet en het gevoel van machteloosheid versterkt (Souverein, F., Van Der Helm, G., & Stams, G., 2013). Gezinshuizen bieden meer relationele nabijheid en continuïteit, wat kansen creëert voor herstel, maar deze nabijheid kan ook confronterend zijn en hechtingsangst oproepen (Simillion, persoonlijk interview, 2026). Mobiele begeleiding sluit het meest aan bij de kernprincipes van het sociaal werk, omdat de ondersteuning plaatsvindt in de eigen leefcontext van jongeren. Hierdoor ontstaat meer ruimte voor participatie en gedeelde regie, wat het vertrouwen merkbaar kan versterken. Ik geloof dan ook dat er meer moet worden ingezet op deze vorm van begeleiding. Het is een krachtig principe dat veel kan betekenen voor jongeren en hun gezinnen. (Simillion, persoonlijk interview, 2026). Ik heb het gevoel dat vaak als een jeugdrechter dit oplegt, het al te laat is, dat de onrust al te diep geworteld is. In de jeugdhulp moet er meer ingezet worden op het preventieve, geloof ik. Wat ik me sterk afvraag, is of het ethisch verantwoord is om pas te handelen wanneer escalatie al heeft plaatsgevonden? Het is een vraag die in mij blijft malen in de jeugdhulp, maar vooral in het werkveld als sociaal werker.

Meso-niveau: interacties & relationele veiligheid

Op mesoniveau wordt machtsongelijkheid zichtbaar in de dagelijkse interacties tussen hulpverleners, ouders en jongeren, en in de manier waarop structuren en rollen vorm krijgen. Vanuit sociaal werk is het cruciaal om deze machtsverhoudingen te erkennen en actief te werken aan relationele veiligheid, transparantie en participatie (Simillion, persoonlijk interview, 2026). Binnen de leefgroepen uit machtsongelijkheid zich sterk via regels en routines die nodig zijn om het groepsleven te organiseren, maar die tegelijk weinig ruimte laten voor individuele noden. Ineke Simillion benadrukt dat regels vaak noodzakelijk zijn, maar dat ze ook contraproductief kunnen werken wanneer ze niet gedifferentieerd of onvoldoende uitgelegd worden..

Volgens haar ontstaat spanning wanneer jongeren het gevoel hebben dat regels “zomaar” gelden en niet in functie van hun welzijn worden toegepast (Simillion, persoonlijk interview, 2026). Relationale veiligheid komt hier onder druk te staan wanneer het groepsbelang structureel boven de individuele beleving wordt geplaatst.

In gezinshuizen is machtsongelijkheid minder formeel, maar sterk verweven met nabijheid. Simillion beschrijft hoe gezinshuisouders zowel opvoeder als professional zijn, wat voor jongeren stabiliteit biedt, maar ook intens kan aanvoelen. Ze merkt op dat jongeren in gezinshuizen vaak testgedrag stellen vanuit de vraag of ze “mogen blijven”. Relationale veiligheid ontstaat volgens haar wanneer gezag voorspelbaar, transparant en relationeel wordt ingezet, en breekt wanneer nabijheid aanvoelt als controle (Simillion, persoonlijk interview, 2026). Bij mobiele begeleiding speelt machtsongelijkheid zich af in het spanningsveld tussen ondersteunen en sturen. Simillion benadrukt dat de hulpverlener voortdurend balanceert tussen aansluiten bij het gezin en tegelijk duidelijk zijn over verwachtingen en grenzen. Wanneer doelen, voorwaarden en beslissingen helder worden gecommuniceerd, kan relationele veiligheid groeien. Bij onduidelijkheid of dreiging (zoals mogelijke uithuisplaatsing) neemt wantrouwen snel toe (Simillion, persoonlijk interview, 2026). Volgens Simillion dragen hulpverleners zelf actief bij aan het ontstaan van wantrouwen, wanneer zij onderling onvoldoende afstemmen of verschillende visies hanteren. Inconsistente communicatie en uiteenlopende verwachtingen versterken bij jongeren het gevoel dat volwassenen onbetrouwbaar zijn, wat eerdere hechtingskwetsuren kan her-activeren (Simillion, persoonlijk interview, 2026).

Hulpverleners kiezen zelf hoe ze met cliënten omgaan en hoe ze hun visie in de praktijk brengen. Tijdens mijn stage ontmoette ik verschillende hulpverleners van wie ik veel heb geleerd: sommigen door hun sterke aanpak, anderen door mij te tonen hoe ik het zelf niet wil doen. Daardoor beseftte ik dat je als hulpverlener zelf moet ontdekken wat voor jou goede hulpverlening is en wat de waarden van sociaal werk voor jou betekenen.

“

“In de jeugdhulp is er altijd wantrouwen, maar als hulpverlener heb je zelf voor negentig procent invloed op hoe je dat wantrouwen doorbreekt.”

(Simillion, persoonlijk interview, 2026)

”

”

Macro-niveau – beleid, systeem & organisatie

Op macroniveau wordt machtsongelijkheid binnen de jeugdhulp in belangrijke mate bepaald door beleidsmatige en organisatorische keuzes. Volgens de internationale definitie van sociaal werk is het beroep fundamenteel verankerd in mensenrechten en heeft het als opdracht deze rechten actief te beschermen en te realiseren, volgens International Federation of Social Workers (IFSW, 2014). Voor jongeren in de jeugdhulp betreft dit onder meer het recht op participatie, het recht om gehoord te worden en het recht op stabiele, veilige relaties.

Een centrale bron van machtsongelijkheid is de wettelijke beslissingsmacht die bij jeugdrechters, consulenten en organisaties ligt. Ineke Simillion benadrukt dat jongeren en ouders vaak onvoldoende inzicht hebben in waarom ingrijpende beslissingen worden genomen en welke voorwaarden gelden voor verandering, wat hun recht op geïnformeerde participatie ondermijnt (persoonlijk interview, vzw Steevliet). Deze machtsasymmetrie wordt versterkt door rapportageverplichtingen, waarbij hulpverleners verantwoording afleggen aan instanties met beslissingsmacht, wat de vertrouwensrelatie onder druk zet.

Beleidsmatig bestaan duidelijke verschillen tussen leefgroepen, gezinshuizen en mobiele begeleiding. Leefgroepen zijn sterk gereguleerd en collectief georganiseerd, wat het recht op individuele afstemming en continuïteit beperkt. Gezinshuizen worden beleidsmatig gepositioneerd als relationeel alternatief, maar de hoge professionele verwachtingen en controle kunnen spanningen creëren rond het recht op gezinsleven. Mobiele begeleiding sluit het meest aan bij het mensenrechtenprincipe van subsidiariteit, maar wordt vaak tijdelijk en voorwaardelijk ingezet, waardoor ondersteuning ervaren wordt als dwang in plaats van als recht (Souverein, F., Van Der Helm, G., & Stams, G., 2013).

Op macroniveau dragen opeenvolgende doorverwijzingen binnen de jeugdhulp bij aan het ontstaan van machtsongelijkheid en wantrouwen. Door beleidsmatige afbakening van hulpvormen en financiering worden gezinnen vaak doorverwezen tussen diensten, waardoor jongeren en ouders hun verhaal herhaaldelijk moeten reconstrueren. Dit ondermijnt relationele continuïteit en vergroot het gevoel van controleverlies. Onderzoek toont aan dat frequente doorverwijzingen niet neutraal zijn, maar rechtstreeks samenhangen met verminderd vertrouwen in hulpverlening en lagere participatie van gezinnen (Heino et al., 2025).

Vanuit sociaal werk en mensenrechtenperspectief stelt dit het recht op stabiele, consistente ondersteuning onder druk en roept het de vraag op hoe systemen verantwoordelijkheid kunnen blijven opnemen voor langdurige relaties, in plaats van problemen door te schuiven binnen het hulpverleningslandschap.

Tot slot ondermijnen financiering, personeelsverloop en teamwissels de relationele continuïteit, wat haaks staat op het recht van jongeren op veiligheid en duurzame verbondenheid (persoonlijk interview, vzw Steevliet).

Conclusie

Dit artikel toont hoe hechtingsproblematiek, vertrouwen en machtsongelijkheid voortdurend op elkaar inwerken binnen de jeugdhulp. Wanneer we dit bekijken vanuit de internationale definitie van sociaal werk, met de focus op sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve verantwoordelijkheid, respect voor diversiteit en het versterken van mensen in kwetsbare posities, wordt duidelijk hoe essentieel het is om relationele verbondenheid centraal te zetten (IFSW, 2014). Deze waarden vormen niet alleen een theoretisch kader, maar ook een richtinggevend kompas voor hoe we jongeren en gezinnen ondersteunen in complexe situaties. Het wordt duidelijk dat jongeren in de jeugdhulp niet los kunnen worden gezien van hun context en levensgeschiedenis. Onveilige hechting vormt geen individueel tekort, maar een logisch gevolg van relationele breuken en onvoorspelbare of verontrustende omgevingen. Dit vraagt van sociaal werkers een houding die gedrag begrijpt als betekenisvol en relationeel ingebed. Doorheen de verschillende hulpvormen blijkt dat relationele veiligheid de kern vormt van effectieve hulpverlening. Leefgroepen, gezinshuizen en mobiele begeleiding bieden elk kansen, maar herbergen ook risico's op het versterken van wantrouwen, wanneer regels, verwachtingen of machtsposities onvoldoende transparant worden ingezet. De ervaringen uit de stagepraktijk bevestigen dat vertrouwen niet ontstaat door methodiek alleen, maar door voorspelbaarheid, eerlijkheid en het consequent erkennen van de stem van jongeren en ouders. Ethisch handelen betekent in deze context dat sociaal werkers hun machtspositie expliciet erkennen en actief inzetten voor gedeelde besluitvorming. Transparantie is daarbij geen bijkomende stap, maar een morele basisvoorwaarde. Het vraagt voortdurende reflectie op hoe verslaggeving, rapportageplicht en organisatorische structuren de relationele veiligheid kunnen ondersteunen of ondermijnen. Op macroniveau tonen beleidskeuzes, doorverwijzingen en personeelswissels aan hoe systemen zelf wantrouwen kunnen reproduceren.

“BELEID EN SYSTEMEN BEPALEN VEEL MEER DAN WE DENKEN. ALS WE WILLEN DAT JONGEREN OPNIEUW VERTROUWEN KRIJGEN, MOETEN NIET ALLEEN HULPVERLENERS VERANDEREN, MAAR OOK DE STRUCTUREN WAARIN WE WERKEN.”

(SIMILLION, PERSOONLIJK INTERVIEW, 2026)

Dit onderstreept de verantwoordelijkheid van sociaal werk om niet alleen in de relatie, maar ook in het systeem te werken aan continuïteit en mensenrechten.

Dit artikel maakt duidelijk dat sociaal werk in de jeugdhulp pas echt krachtig wordt wanneer het relationeel, contextueel en ethisch bewust wordt ingezet. Vertrouwen groeit waar jongeren en ouders ervaren dat hulpverleners naast hen staan, niet boven hen.

Ik geloof dat er meer mocht bewust worde stilgestaan bij de juiste doorverwijzing, zoals leefgroep, gezinshuis, of mobiele begeleiding, we dichter bij de context en de jongeren zouden kunnen staan. Het is het afstemmen van noden en kijken wat de jongeren nodig hebben. Daarnaast is preventiever te werk gaan een aandachtspunt dat doorheen het systeem zou moeten worden aangepakt. Gezinshuizen zijn nog niet lang in het systeem, maar Ineke Simillion kon nu al aangeven dat ze na een halfjaar positieve vooruitgang zat. Dit komt door de sterke nabijheid van de gezinshouders en het betrekken van de context. Iets waar ik verder in geloof. Dit is de toekomst van de jeugdhulp, om jongeren en ouders te ondersteunen in vertrouwen, transparantie, en eerlijkheid.

BRONNENLIJST

- Bataljong. (2024). Naar een versterkte relatie tussen jongeren en politie. Departement Cultuur, Jeugd en Media. Geraadpleegd op 28 december 2025, van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/67793>
- Desmet, N., Nauwelaers, D., & Verstraeten, B. (2023). BEROEPSGEHEIM IN JEUGDHULP. https://www.opgroeien.be/sites/default/files/tool_documents/2023-09-24-beroepsgeheim-2.pdf
- Gehechtheidrelaties | Richtlijn Problematische gehechtheid. (z.d.). Richtlijnen Jeugdhulp en Jeugdbescherming. <https://www.richtlijnenjeugdhulp.nl/problematische-gehechtheid/wat-is-problematische-gehechtheid/gehechtheidrelaties>
- Heino, E., Kalm-Akubardia, M., Koskinen, T., Jaakola, A., Kangas-Kalinen, A., Lamponen, T., & Sarin, I. (2025). Building trust with children and parents in the social work context: A scoping review. The British Journal Of Social Work. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaf234>
- IFSW. (2014). Globale definitie van het sociaal werk. Geraadpleegd op 21 december 2025, van <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2019/08/Global-Definitie-Social-Work-2014-Dutch-.pdf>
- Keddell, E. (2023). Recognising the embedded child in child protection: Children's participation, inequalities and cultural capital. In University of Otago, Children And Youth Services Review (Vol. 147, p. 106815) [Journal-article]. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2023.106815>
- Loer, M. (2022, 9 juni). Wachtlijsten in de jeugdzorg - een teken aan de wand. <https://www.linkedin.com/pulse/wachtlijsten-de-jeugdzorg-eeen-teken-aan-wand-marnix-loer?originalSubdomain=nl>
- Missie en visie - Steevliet. (z.d.). Steevliet. <https://steevliet.be/missie-en-visie>
- Opgroeien. (2023, 9 maart). Opgroeien. <https://www.opgroeien.be/kennis/themas/onderbescherming-aanpakken-door-lokale-samenwerking/krachtlijnen-samenwerking>
- Opgroeien. (2024, 6 november). Opgroeien. <https://www.opgroeien.be/kennis/themas/ouderschap-en-opvoeding-ondersteunen/ouderschap-opvoeden-en-opgroeien-eeen-maatschappelijke-context>
- Opgroeien. (2025, 22 december). Opgroeien. <https://www.opgroeien.be/aanbod/jeugdhulp/voorzieningen/overzicht-jeugdhulporganisaties/organisaties-voor-bijzondere-jeugdzorg-ovbj/gezinshuizen>
- Residentiële jeugdhulp | Jeugdhulp. (z.d.). <https://www.jeugdhulp.be/themas/residentiële-jeugdhulp>
- Saar-Heiman, Y. (2022). Power with and power over: Social workers' reflections on their use of power when talking with parents about child welfare concerns. Children And Youth Services Review, 145, 106776. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2022.106776>
- Souverein, F., Van Der Helm, G., & Stams, G. (2013). 'Nothing works' in secure residential youth care? Children And Youth Services Review, 35(12), 1941–1945. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2013.09.010>
- Van Der Helm, G. H. P., & Szymborska, W. (2011). First do no Harm (S. Baranczak and C. Cavanagh, Vert.).
- Van Limbergen, O. (2016, 13 oktober). Jongeren die hulp weigeren. Sociaal.Net. <https://sociaal.net/opinie/jongeren-hulp-weigeren/>
- Van Nevel, N., & Loones, V. (z.d.). DOE DE RELATIETEST! In Opgroeien. Opgroeien. Geraadpleegd op 21 december 2025, van https://www.opgroeien.be/sites/default/files/tool_documents/iroj_wvl_brochure_relatietest.pdf
- Simillion, I. (2026). Persoonlijk interview. Interview afgenomen door L. Vande Perre, 08 januari 2026.
- Anonieme ouder. (2025). Persoonlijk interview. Interview afgenomen door L. Vande Perre, 10 december 2025.
- Microsoft Copilot: Your AI companion. (z.d.). Microsoft Copilot: Your AI Companion. <https://copilot.microsoft.com/> (Gebuikt, om n ate lezen, en te corrigeren op spelling en tekstopbouw.